

זכרה, ולא שייך זאת גבי הלל, דעלם החפלא הוא דבר שנתקנה בו זכרה, ולפי"ז מצוה היעצ דברי תוס', מה שהביאו ע"ז מו"ט שני, דבאמת גם צו"ט שני, היינו טעמא דמזכרין עליו, משום דבעלמא לא נשחבה דיו מו"ט ראשון שטעון זכרה, וכל שטעם החפלא טעון זכרה, לא איכפת לן גם אם חוצה קיומו הוא משום מנהג, וה"ל בהלל דכות"י, ופי' בחוס' זכרות דף י"ד שכתבו ז"ל, ומיהו אומר ר"ת דאינו ראי' דאטעילעו ודאי לא מזכרין, אבל על מנהג פשיטא דמזכרין, דהא חזין כל יו"ט שני אינו חלל מנהגא ומזכרין עכ"ל, והן הן הדברים שכתבנו למעלה בדעת הרמב"ם, דהיינו טעמא דמזכרין צו"ט שני, משום דבעלם החפלא מיהא שם מנהג צי, ולהכי שייך צי זכרה, וכמס"נ.

והנה כבר הקשו אהא דנשים מזכרות זכרה החורה, והא פטורות מח"ת, וצווח קשה לדעת הרמב"ם שפסק בפ"ג מהל' נזירות דעל מלות שהנשים פטורות אינן נשאות לבדן עליהן, ואיך יזכרו בה"ת כיון דפטורות מח"ת, ושומעתי מפי אבדמ"ר הגאון החסיד ז"ל קוללה"ה שאמר, דבצב"ת אין הזכרה על קיום המנהג של ת"ת, רק דהוא דין צפ"ע דחורה צו זכרה, וכדילפינן לה בצרכות דף כ"א מקרא דכי שם ד' אקרא וגו', א"כ אין זה דין ששייך להמנהג כלל, רק דחורה עלמה טעונה זכרה, ונשים פטורות רק מהמנהג של ת"ת, אבל אינן מופקעות מעלם החפלא של ת"ת, ולימודם היו בכלל ת"ת, ושפיר יש להם לבדן על לימודם, כיון דלא אחינן ע"ז מכה לתא דקיום המנהג כלל, ע"כ דבריו, ולפי"ז יש מקום לומר, דמאי דתנינן במס' סופרים דהקורא בכתבי הקודש מזכר אקצ"ו על כתבי הקודש, והקורא במגילות מזכר על מקרא מגילה, אין זה כלל זכרה המנהג, רק דתקנו זכרה על עמל קריאתן בציבור, ואין זה משום לתא דמנהג כלל, ונראה דזו היא שיטת הרמב"ם, וזהו שחילק צינא לקריאת ההלל בצי"ת, דבקריאת ההלל שהיא זכרה המנהג אין מזכרין על מנהג, מה שאין כן בקריאת כתבי הקודש וקריאת מגילות, דעלם הלימוד בעלמא הוא דבר שטעון זכרה, גם בלא דין המנהג שיש בזה, ור"ת ורמב"ם סוברים, דגם הכס גבי קריאת מגילות וקריאת צרכתם הוא זכרה המנהג, וזהו שהביאו מיהא גם להלל דגם זכרה המנהג איחא אף במקום שחוצה קיומה הוא רק משום מנהג, אם רק עלם החפלא שם מנהג זה ונתקנה עלה זכרה, וכמס"נ.

זכרה, ולא שייך זאת גבי הלל, דעלם החפלא הוא דבר שנתקנה בו זכרה, ולפי"ז מצוה היעצ דברי תוס', מה שהביאו ע"ז מו"ט שני, דבאמת גם צו"ט שני, היינו טעמא דמזכרין עליו, משום דבעלמא לא נשחבה דיו מו"ט ראשון שטעון זכרה, וכל שטעם החפלא טעון זכרה, לא איכפת לן גם אם חוצה קיומו הוא משום מנהג, וה"ל בהלל דכות"י, ופי' בחוס' זכרות דף י"ד שכתבו ז"ל, ומיהו אומר ר"ת דאינו ראי' דאטעילעו ודאי לא מזכרין, אבל על מנהג פשיטא דמזכרין, דהא חזין כל יו"ט שני אינו חלל מנהגא ומזכרין עכ"ל, והן הן הדברים שכתבנו למעלה בדעת הרמב"ם, דהיינו טעמא דמזכרין צו"ט שני, משום דבעלם החפלא מיהא שם מנהג צי, ולהכי שייך צי זכרה, וכמס"נ.

והנה כבר הקשו אהא דנשים מזכרות זכרה החורה, והא פטורות מח"ת, וצווח קשה לדעת הרמב"ם שפסק בפ"ג מהל' נזירות דעל מלות שהנשים פטורות אינן נשאות לבדן עליהן, ואיך יזכרו בה"ת כיון דפטורות מח"ת, ושומעתי מפי אבדמ"ר הגאון החסיד ז"ל קוללה"ה שאמר, דבצב"ת אין הזכרה על קיום המנהג של ת"ת, רק דהוא דין צפ"ע דחורה צו זכרה, וכדילפינן לה בצרכות דף כ"א מקרא דכי שם ד' אקרא וגו', א"כ אין זה דין ששייך להמנהג כלל, רק דחורה עלמה טעונה זכרה, ונשים פטורות רק מהמנהג של ת"ת, אבל אינן מופקעות מעלם החפלא של ת"ת, ולימודם היו בכלל ת"ת, ושפיר יש להם לבדן על לימודם, כיון דלא אחינן ע"ז מכה לתא דקיום המנהג כלל, ע"כ דבריו, ולפי"ז יש מקום לומר, דמאי דתנינן במס' סופרים דהקורא בכתבי הקודש מזכר אקצ"ו על כתבי הקודש, והקורא במגילות מזכר על מקרא מגילה, אין זה כלל זכרה המנהג, רק דתקנו זכרה על עמל קריאתן בציבור, ואין זה משום לתא דמנהג כלל, ונראה דזו היא שיטת הרמב"ם, וזהו שחילק צינא לקריאת ההלל בצי"ת, דבקריאת ההלל שהיא זכרה המנהג אין מזכרין על מנהג, מה שאין כן בקריאת כתבי הקודש וקריאת מגילות, דעלם הלימוד בעלמא הוא דבר שטעון זכרה, גם בלא דין המנהג שיש בזה, ור"ת ורמב"ם סוברים, דגם הכס גבי קריאת מגילות וקריאת צרכתם הוא זכרה המנהג, וזהו שהביאו מיהא גם להלל דגם זכרה המנהג איחא אף במקום שחוצה קיומה הוא רק משום מנהג, אם רק עלם החפלא שם מנהג זה ונתקנה עלה זכרה, וכמס"נ.

הלכות שבת

פכ"ט הל"ה אסור לאדם לאכול או לשתות יין משקדש היום עד שיקדש וכן משיא היום אסור לו להתחיל לאכול ולשתות ולעשות מלאכה או לעשות כלום עד שיבדיל עכ"ל, נראה מדברי הרמב"ם דגם איסורא דעשיית מלאכה כאיסורא דאכילה ושתייה ועשיית דעיקר איסורן משום חוצה הבדלה הוא ומנות הבדלה דרמזא עלי' היא האוסרתו בכל אלו, וא"כ אין לאיסור מלאכה זה ענין כלל עם קדושת היום ואיסור מלאכה של שבת, רק הוא ענין אחר לגמרי דמשנתחייב בהבדלה הרי הוא אסור באכילה ושתייה ועשיית מלאכה עד שיבדיל. והנה בשבת דף ק"ט על הא דתנן אבל מחשך הוא לשמור ומציא פירות בידו פריך הגמ' ואע"ג דלא אבדיל והאמר ראב"א משום ראב"י אסור לו לאדם שיעשה חפציו קודם שיבדיל וכו' דאבדיל בחפלה והאמר ר"י א"ש המבדיל בחפלה לריך שיבדיל על הכוס וכו' תרגמה רב"א קמ"י דרבה בין הגיתות שני ח"ל ר"א לר"א במערבא אמרין הכי המבדיל בין קודש לחול ועבדינן אורכין,

אולם לפי שיטת יתר הפוסקים החולקים על הרי"ף וס"ל דהבדלה זו שהיו אומרים המבדיל בין קודש לחול לא היתה הבדלה גמורה ללאות זה ידי חוצה הבדלה, רק כל עומה הוא רק להחירו צעשיית מלאכה ומשום דלענין היתר מלאכה בכל דהו סגי לן כמס"כ הרי"ף, הרי מצוה להדיח דס"ל דלאו משום חוצה הבדלה הוא שנאמר צעשיית מלאכה רק הוא דין צפ"ע מדיו שבת שאסור צעשיית מלאכה עד שיבדיל, ועל זה סגי בהבדלה כל דהו אף שאין יואחין זה כלל ידי חוצה הבדלה, ח"ל פי' רש"י צפרק שאל שם המבדיל בין קודש לחול להיכרע בעלמא ללוות את המלך עכ"ל, הרי מפורש בדבריו דעלם ההבדלה דין אחר לה שהיה רק להיכרע בעלמא וכו' ולא לקיומי זה מנות הבדלה כלל, וצפ"כ דאיסור צעשיית מלאכה הוא דין לחוד ומנות הבדלה הוא דין לחוד והבדלה זו עיקרה להיתר צעשיית מלאכה ואינה ענין כלל עם עיקר מנות הבדלה, וא"כ הרי צפ"כ דהאיסור מלאכה הוא דין מדיו שבת דאף דקדושת היום כבר אודא לה מ"מ אסור צעשיית מלאכה עד שיבדיל. והנה יעו"ש בעור א"ח סי' רנ"ט שיעב שישית בזה דאף דהבדלה זו היא רק להחירו צעשיית מלאכה בלבד ונאמרת גם שלא על הכוס אבל מ"מ צעין זה שם ומלכות עיי"ש, וגם מה מצוה דאיסורא דעשיית מלאכה הוא דין צפ"ע מדיו שבת דמתקנה ע"ז זכרה מיוחדת וצפ"כ דדינא הוא דהיתר מלאכה טעונה הבדלה ותקנו זכרה ע"ז, דאי כמס"כ דעת הרמב"ם דכל עיקר איסורא דעשיית מלאכה משום חוצה הבדלה הוא הרי לא שייך דליתקון בשביל צעשיית מלאכה זכרה מיוחדת רק כל עיקרה ה"ל חלוי בצרכת הבדלה שיואחוס זה יד"ח הבדלה וכמס"כ דעת הרי"ף, אלא ודאי דאוינו ס"ל דאיסור מלאכה דקודם הבדלה הוא דין צפ"ע מדיו שבת ולא שאיסורו משום מנות הבדלה דקרמזא עלי'.

ובה

שבת, רק הוא ענין אחר לגמרי של עשיית חפציו קודם שיבדיל כמו איסורא דקודם תפלה, וזה שייך רק על מלאכה גמורה כמובן, ואולי זו היא גם שיטת הפוסקים הנ"ל.

הלכות עירובין

פ"א ה"א חזר שיש צה שכנים הרבה וכו' דין תורה הוא שיהיו כולן מותרין לעטל וכו' וכן הדין במצוי שיש לו לחי או קורה שיהיו כל בני המצוי מותרים לעטל זכולו וכו' שכל המצוי רשות היחיד הוא וכו' זה הוא דין תורה אבל מד"ס אסור לשכנים לעטל זכר"י שיש צה חלוקה בדיוורין עד שיערצו עכ"ל, עיי"ש במ"מ שהקשה דהלא מד"ס גם צלח לחי וקורה מותר לעטל דהרי שלש מחיצות דאורייתא ולמה נקט הרמב"ם הכא לחי וקורה, עיי"ש בדברי המ"מ.

ואשר נראה פשוט צביאור דברי הרמב"ם, דשפיר נקט הכא מצוי שיש לו לחי או קורה, דאי משום דין שלש מחיצות שמוחר לעטל מד"ס, א"כ הלא היתרו הוא מדין מקום פטור, וכמבואר ברמב"ם פ"ד ופ"ז מה"ל שבת דבשלש מחיצות אין צו דין רכ"י, והיתרו מדאורייתא הוא דין מקום פטור, ולפי"ז אין כאן מקום לתקנתא דעירוב, דדין עירוב על רכ"י נאמר, ולא על מקום פטור, אלא דכלא לחי וקורה אסור בלא"ה מדרבנן משום עיקר דין רשויות, אבל ענין עירוב ואיסור דיורין לא שייך גבי, דאין דין עירוב אלא ברכ"י, והרמב"ם דמייירי לענין תקנתא דעירוב, ע"כ זהו דנקט למילתא במצוי שיש לו לחי או קורה, דלא הוא דמיחשז ברכ"י שנאמר צו דין עירוב, וזה פשוט בדברי הרמב"ם. אלא דל"ע דהתינה בלחי דמיחשז מחיצה גמורה ונעשה רכ"י דדין ד' מחיצות, אבל בקורה הרי קי"ל דהזרק לחוכו פטור, וכמבואר ברמב"ם פ"ז מה"ל שבת ה"ט עיי"ש, וא"כ אכתי סוף סוף דין מקום פטור צ"י, ולא דין רכ"י. אכן נראה, דהכי דמדאורייתא אין המצוי שהכשירו בקורה נידון כרכ"י, והזרק לחוכו פטור, אבל לענין דין לעטל שויהו רבנן כרכ"י, וזהו עיקר דין היתר מצוי בקורה משום דעשוהו חכמים כרכ"י, ואין היתרו בתורת מקום פטור כ"א בתורת רכ"י, וכמבואר להדיא בלשון הרמב"ם הכא שכל המצוי רשות היחיד הוא, דקאי גם על מצוי שהכשירו בקורה, ובפ"ז מה"ל שבת הל"ב ז"ל עושה לו ברוח רציעת לחי אחד או עושה עליו קורה ודיו ותחשב אותה קורה או אותו לחי כאלו סתם רוח רציעת ויעשה רכ"י ויהי מותר לעטל זכולו עכ"ל, הרי להדיא דמדרבנן מיהא נחשבת הקורה כסחימה ברוח רציעת ונעשה רכ"י, ומכא דין רכ"י הוא שניתר בעלטול, ומש"ה שפיר אית צ"י דין עירוב ככל רכ"י, אבל בשלש מחיצות בלבד צלח לחי וקורה שאין צו שום דין רכ"י, לא מדאורייתא ולא מדרבנן, וכל היתרו מדאורייתא הוא מדין מקום פטור, א"כ אינו מענינו כלל של דין עירוב ואיסור דיורין הנאמר ברכ"י, וזהו שכתב הרמב"ם מצוי שיש לו לחי או קורה.

ועיין בעירובין דף נ"ט דאין לחי וקורה מועילין במצוי לענין איסור דיורין, רק לריק לערב כולו בידה, ויעו"ש ברא"ש שכתב דמ"מ מועיל צה שני פסין או פס ארבעה להקט זה מה שיערצו כל אחד בפ"ע עיי"ש בדבריו, והביאור פשוט דלענין איסור דיורין לא נאמר דין מצוי, וממילא דלא שייך צה היתר דלחי וקורה, רק נידון צה ככל רשויות דעלמא דדין בשני פסין או פס ארבעה, ויעו"ש ברא"ש שהביא מהירושלמי דהא אמר צה מצוי שנתנו קורחם באמנע המצוי אלו אסורין ואלו מותרין, נתנו אלו ואלו, אלו ואלו אסורין

והנה כתב רש"י דהבדלה היחה להיכרח בעלמא ללוות את המלך, והנראה לומר צביאור דבריו, דהנה בפסחים דף י' תניא העושה מלאכה בערצו שבתות וכו' ובמו"ש ובמו"ט וכו' ובכ"מ שיש שם נדוד עבירה וכו' אינו רואה סימן צרכה לעולם וצפירש"י שם ז"ל צמו"ש משום כבוד שבת שמוסיפין מחול על הקדש עכ"ל, ודבריו לריכין ציבור מה ענין תוספת מחול על הקדש לכבוד שבת. אולם נראה פשוט דמה שהזכיר רש"י הכא שמוסיפין מחול על הקדש אינו ר"ל תוספת שבת ממש, דזה הרי דינו כשבת ממש לכל דבריו אם מדאורייתא אם מדרבנן, ואיסורו במלאכה כמו שבת עלמא ואינו ענין כלל למוחשזי לאיסור מלאכה זה בדין הכך דקחשיב חס, אלא דרש"י מפרש להך ברייתא דקאי על איסורא דקודם הבדלה, [ועי' בטור א"ח סי' רנ"ט דמפרש לה להדיא הכי דהבדלה קיימת על קודם הבדלה], וס"ל לרש"י דעיקר איסורא דעשיית חפציו קודם שיבדיל יסודו הוא משום כבוד שבת, ובאמת הרי כבר הוא חול לגמרי ומה ענינו של איסור עשיית מלאכה עכשיו, אלא כל עלמא הוא משום כבוד שבת שלא יעשו מלאכה ציילתו וכמו איסורא דערצ שבת, והן הן דברי רש"י שכתב שמוסיפין מחול על הקדש משום כבוד שבת ר"ל שמוסיפין באיסור עשיית מלאכה אף שכבר הוא חול לגמרי וזה משום כבוד שבת שלא יעשו מלאכה ציילתו, והן הן ג"כ דבריו צפרק שואל דהבדלה שיעשו להיתר עשיית מלאכה הוא להיכרח בעלמא ללוות את המלך ר"ל דהוא ענין של כבוד שבת ואינו שייכת לעיקר מלכות הבדלה כלל.

ובאמת דלפ"מ שהוכחנו מלשון הרמב"ם דהאיסור מלאכה דקודם שיבדיל אינו שייך כלל לקדושת היום רק דחוצת הבדלה דקרימא עלי' היא האוסרתו בעשיית מלאכה וכמו איסורא דאכילה ושת"י ועשימה שכללן הרמב"ם יחד וכמשי"ב למעלה, לפי"ז ל"ע אם איסור מלאכה זה תלוי כלל בשם מלאכה האסורה בשבת כיון דהוא ענין אחר לגמרי שאינו שייך לקדושת היום כלל, וא"כ י"ל דדין איסור מלאכה זה הוי דוגמת איסור מלאכה דקודם תפלה דפשיטא דדין אחר לו ואינו ענין כלל לשם מלאכה שנאמרה באיסור שבת ואולי גם באיסורא דקודם הבדלה דכוותי. ובאמת דבשבת דף ק"ג דשם הוא מקור הכך דינא לא הוזכר כלל לישנא דאיסור מלאכה, רק לישנא דגמי' הוא דאסור לו לאדם שיעשה חפציו קודם שיבדיל, וא"כ י"ל דאין האיסור תלוי כלל בשם מלאכה דאין המלאכה אסורה אז רק שאסור לו לעשות חפציו ומלאכתו קודם שיבדיל משום חוצת הבדלה דרמיא עלי', וכן הוא גם משמעותא דלישנא דגמי' להלן שם צמערצא אמרינן הכי המבדיל צין קודש לחול ועדינן לורכין הרי דהוא שם אחר לגמרי של עשיית לרכיו וחפציו ולא צם מלאכה תלוי מילתא, ועי' בצרכות דף י"ד אסור לו לאדם לעשות חפציו קודם שיחפלו שנאמר נדק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו וברמב"ם צפ"ו מה"ל תפלה ה"ד ז"ל אסור לו לאדם שיעשו כלום או שיעשה מלאכה וכו' עד שיחפלו תפלת שחרית עכ"ל, הרי דמפרש לישנא דעשיית חפציו דפירשו עשיית מלאכה, והרי פשיטא דלא צם מלאכה תלוי איסורו רק צמה שעושה חפציו קודם שיחפלו, וא"כ י"ל דגם הכא דהבדלה כן הוא דאין איסורו תלוי כלל בשם מלאכה האסורה בשבת רק שאסור לו לעשות חפציו קודם שיבדיל משום חוצת הבדלה דקאסרה לי'. ועי' בשו"ע א"ח סי' רנ"ט שיטת הפוסקים דלא כל מלאכה אסורה קודם שיבדיל רק מלאכה גמורה כמו כותב ואורג אבל הדלקת הנר והולאה שרי, ויעו"ש שהקטו ע"ז דמהיכי תיתי להלק צין מלאכה למלאכה עיי"ש. ולפמ"ש צדעת הרמב"ם הלא החילוק פשוט ומבואר דאין האיסור תלוי כלל בשם מלאכה שנאמרה לענין איסור